

Šanson

Uvod

Zakaj šanson?

Velikokrat sem že slišala ta izraz, to besedo, vendar pravega pomena pa do sedaj nisem vedela. Dandanašnje mladino več ne zanima nič, kar se je dogajalo v preteklosti ampak živimo v današnjih časih in se premalokrat zavedamo, da ima vsaka stvar v sedanjosti v sebi del preteklosti. Zato je v šoli dobro to, ker moramo pisati seminarske naloge in se tako lahko naučimo marsikaj iz preteklosti. Do sedaj sem mislila, da je šanson le vrsta pesmi, zdaj pa sem se naučila kaj to je in bom to predstavila tudi Vam.

Kaj je šanson?

Francoski šanson je oblika vokalne zabavne glasbe. Vendar je za Francoze šanson vse, kar se poje. Od mornarskih pesmi do opernih arij in popevk svetovnih glasbenih skupin. Za nefrancoze pa je šanson čisto nekaj drugačnega od zabavne popevke. Predvsem glavna je kvaliteta: glasba in besedilo sta zelo dobra, ker imata literarno vrednost in spadata med umetniško poezijo.

The image shows a handwritten musical score for a piece titled "La Chanson de Ranson" by Saint-Hilaire. The score is written in French and consists of three systems of music. Each system includes a vocal line and a piano accompaniment. The lyrics are: "Une élan-de de vo-leurs - sont venus en fu-reur leur nous percer le cou-r sont sortis de la France sans au-cun-con-naissan-ce pen-sant prendre Jer-sey sans no-tre li-ber-te". The music is written in a style that suggests a 19th-century manuscript, with clear notation for notes, rests, and dynamics.

Začetki šansona?

Začetki šansona segajo v 16. stoletje, ko je v Franciji in pri frankoflamskih skladateljih v Italiji francoski chanson postal osrednja oblika. Vpliv italijanske frottole (navidez ljudska večglasna pesemska oblika) je kmalu opazen v homofonih; hitro deklamacijskih mestih. Pretežno homofon je tudi meščanski pariški chanson, ki je s svojimi temperamentnimi besedili in melodijami postal prevladujoča oblika chansona od leta 1530 naprej. Fr. chanson je v 16. stoletju prevzel madrigalne vplive z izrazitim tolmačenjem besedila in močno kromatiko. Za izvajalsko prakso tega časa je bila značilna improvizacija in to je veljalo tudi za francoski chanson. Značilen je bil njegov začetni ritem z zaporedjem dolg- kratek- kratek, v glavnem s ponovitvijo tona. V drugi polovici 16. stoletja se je kot različica chansona pojavil **vaudeville** (glasovi mesta), kar je privedlo do **air de cour**. Stavek teh ljudskih kritičnih pesmi je preprosto homofon.

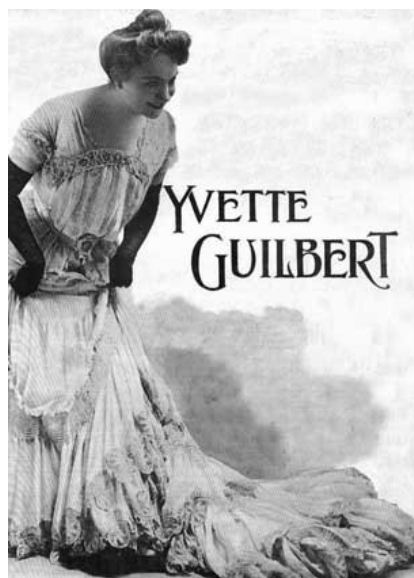

Značilnosti šansona

Za šanson so značilni čutnost, duhovitost in intimnost med izvajalci in publiko. Njegovo bistvo je intimno pritegniti občinstvo s karizmatičnimi umetnicami, ki nastopajo ob neposredni spremljavi klavirja, pihal in kontrabasa. V nasprotju s popularno glasbo plesnih dvoran se je šanson rodil iz želje po eksperimentiranju in po tem, da si izbori prostor med množično popularno zabavo in avantgardo.

Cabaret

Francoska beseda **cabaret**, ki je označevala vsak lokal, kjer so stregli alkohol, je pomen, ki ga ima še sedaj dobila l. 1881, ko je bohemskim prebivalcem pariškega Montmartra odprl vrata Le Chat Noir. V času, ko so bili časopisi pod nadzorom vladajočega razreda, je Le Chat predstavljal demokratičen prostor. Gledalcem so postregli s primerno mešanico glasbe, plesa, poezije, satire in gledališča. Največje zvezde cabareta so bile vsestranske umetnice, ki so bile tako igralkе kot tudi pevke in so svoje pesmi spremljale z dramatičnimi izrazi in gestami. Najboljša med njimi je bila Yvette Guilbert, ki je s svojim raskovim melanholičnim glasom izvajala nenavadne šansone in predelano francosko narodno glasbo. V medvojnih letih se je priljubljenost kabareta razširila po vsej Evropi, še posebno v Berlinu, kjer je cvetela nevarna mešanica jazza, satire in pornografije. Pomembna sta bila tako zunanji blišč kot glasba. Navkljub trudu komentatorjev šestdesetih let, je sodobni kabaret v političnem smislu le senca prejšnjega. V Franciji je obdržal močan občutek za čutnost, humor in sodelovanje z občinstvom. V Ameriki je kabaret znova oživel v času prohibicije, ob boku igralnic v Las Vegasu, razvpit je bil zaradi povezanosti s kriminalom, kar je bilo prikazano v filmu Cabaret.

Kdo je šansonjer?

Šansonjer je igralec, ki igra samega sebe, sebe s svojimi hibami in vrlinami, vzponi in padci, željami in razočaranji. V miniatutki šansona se dogaja enkratna in neponovljiva samoopredelitev, samorazgaljenje.

Maurice Chevalier

Edith Piaf

Edith Piaf je kot umetnica s popolnim posluhom in perfektnim glasom ob 44. letnici njene smrti še vedno vodilna pevka francoskega šansona in nasploh svetovnega šansona. Čeprav bi si Edith kot slavno osebnost predstavljali le z odličnim življenjem, je bilo njeno življenje grenko in polno afer, menjavanja moških ter poseganja po mamilih in alkoholu.

Rodila se je 19. decembra 1915 v Parizu v Franciji in umrla 11. oktobra leta 1963. Njeno polno ime je bilo Edith Giovanna Gassion. Že pri treh letih jo je zapustila mati, zato je zanjo skrbela babica, lastnica bordela in kasneje oče, alkoholik. Med tretjim in sedmim letom je bila slepa. Vid se ji je baje povrnil po romanju. S petnajstimi leti je zapustila očeta in postala ulična pevka.

Leta 1935 jo je v nočnem klubu odkril Louis Leplee in jo navkljub močni nervozni spodbudil k petju. Še isto leto je posnela svojo prvo ploščo. Igrala je v nekaj filmih kot naprimer v filmu 'La Garçonne'.

Kot pevka je dosegla največ uspeha pred 2. svetovno vojno in med njo. Njena glasba je odražala njeno tragično življenje, predstavljeno z bridkimi baladami, ki jih je zapela z ganljivim glasom. Pela je za visoke oficirje in si s tem prislužila pravico do slikanja s francoskimi vojnimi ujetniki. Slike z njo so ujetniki uporabljali tako, da so izrezali svoje podobe in si s tem omogočili pridobitev ponarejenih dokumentov ter pobeg. Na ta način je rešila veliko Francozov.

Po vojni se je odpravila na turnejo po Evropi, ZDA in Južni Afriki.

Edith Piaf je imela eno hčerko, ki je umrla pri dveh letih. Poročila se je dvakrat, leta 1952 in 1962. Umrla je zaradi raka. Nekaj mesecev pred smrtjo je imela v Parizu zadnji zelo odmeven koncert, kjer je imela koamj toliko moči, da je še lahko stala.

Pokopana je v Parizu, kjer jo je na zadnjo pot pospremila preko 40.000 oboževalcev.

V Parizu je v ulici Rue Crespin du Gast ustanovljen tudi njen muzej.

Danes se je še vedno spominjamo kot eno najboljših pevk iz Francije. Njeno življenje je bilo življenje ostrih kontrastov: slava proti bridkemu tragičnemu osebnemu življenju in njena majhna figura na odru napram zvočnemu in donečemu glasu.

Vita Mavrič

Vita Mavrič je začela svojo glasbeno kariero na odrskih deskah ljubljanskega Mestnega gledališča leta 1987 z naslovno vlogo v nadvse uspešnem muzikalu "U Slovenačkim gorama" avtorjev Žarka Petana, Ervina Fritza in Urbana Kodra. Istega leta je posnela samostojni glasbeni recital za Televizijo Slovenija skladatelja Urbana Kodra na besedila različnih slovenskih pesnikov z naslovom "Pesem je ženska" ob tej priložnosti pa je izdala tudi svojo prvo kaseto pri Založbi kaset in plošč RTV Slovenija. Leto kasneje je v Štihovi dvorani Cankarjevega doma pripravila samostojen koncert poezij skladatelja Urbana Kodra in pesnikov Janeza Menarta, Ervina Fritza, Milana Jesiha in drugih. Po tem koncertu se je slovenskemu šansonu posvetila dokončno.

Sledil je ponovno muzikal tokrat za otroke "Bikec Ferdinand" s Plesnim Teatrom Ljubljana v Cankarjevem domu in leta 1991 že drugi samostojni glasbeni recital v isti hiši. Njen največji dotedanji uspeh pa sledi leta 1992 z avtorskim glasbeno gledališkim projektom Ježkovih šansonov z naslovom "Ne smejte se umrl je klovn" za katero prejme Župančičevo nagrado. Sledijo opera Bojana Adamiča v ljubljanskih Križankah "Sneguljčica", nato prva zgoščanka s šansoni ter otvoritev ljubljanskega Café Teatra. Gledališča, ki ga vodi kot umetniška vodja in danes po osmih letih ni nikomur več neznano saj je postalo shajališče umetnikov vseh zvrsti.

Njen največji in nadvse uspešen projekt pa je vsekakor glasbeno gledališki spektakel s filmom in baletom v režiji Matjaža Pograjca z naslovom "Nekoč bili smo v maju" posvečen njenemu dolgoletnemu sodelavcu pianistu Borutu Lesjaku v spremljavi s simfoničnim orkestrom pod vodstvom skladatelja Mojmirja Sepeta, ki je tudi avtor glasbenih aranžmajev in skladatelj celotnega projekta ob kateremu ji hkrati izide že druga zgoščanka z naslovom "Sem kakršna sem". Za ta projekt je prejela prestižno nagrado Viktorja za posebne dosežke in kar tri Zlate Peteline (video, design in najboljši album v celoti), ter srebrni CD Založbe kaset in plošč RTV Slovenija. Leta 2000 je prejela prestižno Ježkovo nagrado za celoten ustvarjalni opus. Maja 2001 pa je v Ljubljanski Operi premierno predstavila še en CD s šansoni Bertolda Brechta in Kurta Weilla z naslovom "Hrepenenja" ob spremljavi izvrstnega pianista Bojana Goriška in dokazala, da po petnajstih letih dela njeno znanje in talent zmoreta zavidljiv gledališki in glasbeni talent. Za vse našete uspehe ji je tudi Mestna občina Ljubljana letos maja 2002 dodelila nagrado Mesta Ljubljane. 10. novembra 2002 ji je dodeljena tudi plaketa ambasadorke dobre volje oziroma ambasadorke UNICEFA.

Njena umetniška pot je po tolikih letih entuziazma čvrsto zasidrana v slovenskem prostoru, čeprav sama zase pravi, da je šele na začetku.

Jure Ivanušič

Festival slovenskega šansona

Šanson JE PRAV POSEBNA glasbena zvrst, pri kateri so ravno tako kot očarljiva melodija pomembna besedila.

S Festivalom slovenskega šansona radio Slovenija obuja že skoraj pozabljeni glasbeni žanr, kateremu temelje je v Sloveniji postavil legendarni humorist Frane Milčinski – Ježek. Ježek je gojil predvsem šanson kabaretnega sloga, k nastopanju pa je že pred 2. svetovno vojno pritegnil predvsem igralce. Med vojno so tako italijanski kot tudi nemški okupatorji zatrli vse javne manifestacije slovenskega kulturnega življenja

17. maja, bo od 20:00. ure dalje na valovih prvega programa Radia Slovenija potekal festival slovenskega šansona. Na festivalu se bodo preizkusili že uveljavljeni in še sveži predstavniki slovenske popularnoglasbene scene. Festival slovenskega šansona je po desetletnem premoru, potem ko je zamrl festival šansona v Rogaški Slatini, leta 2001 ponovno obudil Radio Slovenija, ki od takrat prireditev organizira na vsaki dve leti. Festival je namenjen spodbujanju ustvarjalnosti slovenskih glasbenikov na področju "francoske popevke", na ta način pa tudi nadaljevanje tradicije vsebinsko sporočilnih besedil v slovenski popularno - glasbeni produkciji.

Po vojni je Ježek nadaljeval priprave humornega radijskega in pozneje tudi televizijskega programa; v okviru obeh pa je pogosto zapel tudi pesmice s pomenljivim besedilom - torej šansone. Šanson je ponovno zaživel šele v 70. letih, razcvet te prav posebne glasbene zvrsti, ki ji poseben čar dajejo domiselna besedila, pa je prinesel festival šansona v Rogaški Slatini. Ta je zaživel v 80. letih, na žalost pa se je izpel že po 7 ponovitvah in do pobude Ivanke Mulec Ploj šansonu v Sloveniji ni bila posvečena niti ena kulturna prireditev.

Svojevrstni šansonjerji so bili tudi slovenski glasbeniki in pisci besedil v eni osebi so bili Tomaž Pengov, Marko Brecl, Andrej Šifrer in Aleksander Mežek.

Šanson sicer velja za izvorno francosko glasbeno kategorijo, vendar so k njegovi sedANJI podobi veliko prispevali tudi Nemci. V 30. letih se je namreč v Nemčiji, ki je bila tedaj eno od glavnih kulturnih središč na svetu, razvila kabaretna pesem. Ta je imela veliko skupnega s šansonom – tako kot pisci šansonov so tudi avtorji kabaretnih pesmi veliko pozornosti posvečali besedilom. Glavna razlika med obema glasbenima oblikama pa je bila večja teatralnost kabaretnih pevcev, ki so bili pogosto tudi igralci.

Zaključek

Seminarska naloga mi je bila všeč in sem se veliko naučila o šansonu nasploh. Vem, da mi bo nekaj o tega ostalo v spominu za celo življenje.

Literatura

- Enciklopedija glasbe
- Velike ženske v zgodovini
- Lojze Lebič, Borut Laparnik: Umetnostna vzgoja
- Vida Kopač: Glasba v gimnaziji
- [http://www.rtv slo.si/kultura/modload.php?
&c_mod=rnews&op=sections&func=read&c_menu=15&c_id=38525](http://www.rtv slo.si/kultura/modload.php?&c_mod=rnews&op=sections&func=read&c_menu=15&c_id=38525)
- <http://www.sigic.si/index.php/content/view/870/1/lang.sl/>
- <http://www.images.google.si>